

אבות ובנים

פרשת שלח

מספר הפסוקים: 119

אבות ובנים יקרים ונכבדים!

אנו מאחלים לכם למועד הזה ומעיל, ברצוננו לבקש מכל מי שיש בידו הערות והארות, או הוספות חשובות שתוכלנה להביא תועלת לרבים, שיזאל נא להודיענו, ואם רוצה ה' נתקן הדבר בפעם הבאה, וזכות הרבים תלויה בו.

שבת שלום לבְּל הילדים!

סמיכות פרשת מרים לפרשת המרגלים

מדוע נסמכה פרשת המרגלים לפרשת מרים?

כמו שאתם בודאי זוכרים, את הפרשה הקודמת סימנו בספור על מרים הנביאה, שדברה עם אהרן על משה רבנו מתוך דאגה ואהבה, ולמרות זאת נחשב לה הדבר לעיון לשון הרע ועל כך היא נענשה.

כמו כן למדנו שמעשה מרים היה בחצרות, ולאחר שמרים התרפאה נסעו העם למדבר פארן.

במדבר פארן ארעה פרשת המרגלים כמו שנלמד בפרשה זו בהרחבה.

אולם פרשת מחלקת קרח ועדתו שנלמד עליה בפרשה הבאה, 'פרשת קרח', ארעה בחצרות.

אם כן, לפי סדר המאורעות היינו צריכים ללמוד פעת על מעשה קרח ועדתו, שהיה בפעל סמוך לחטא מרים,

רש"י הקדוש מסביר לנו שפרשת המרגלים נסמכה לפרשת מרים פיון שהמרגלים ראו את חטא מרים ואת ענשה ולא למדו לקח מספור מרים, ובכל זאת דברו לשון הרע על ארץ ישראל.

לכן כתבה התורה פרשיות אלו בסמיכות, כדי להראות את חמרת עונם.

בקשת עם ישראל לשליחת מרגלים

האם עם ישראל בקש לשלח מרגלים או ה' צוה לשלח?

מיד בתחלת הפרשה הקב"ה לכאורה מצוה את משה רבנו: "שלח לך אנשים ונתרו (ורגלו) את ארץ כנען".

אולם, אם נשים לב, בפרשת דברים (א, כב-כג) מוזכרת פרשת המרגלים קצת אחרת. בדברי התוכחה של משה לעם ישראל לפני מותו נאמר: "ותקרבון אלי כלכם ותאמרו ושלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ וישבו אתנו דבר את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים אשר נבא אליהן. ויטיב בעיני הדבר ואקח מכם שנים עשר אנשים איש אחד לשבט".

כלומר, משה רבנו מוכיח את עם ישראל על כך שהם בקשו לשלח אנשים לרגל את הארץ, ולא האמינו להבטחתו של הקב"ה שהארץ היא "ארץ זבת חלב ודבש".

הרחבה: אם בעיני משה זה היה טוב, כפי שכתוב "ויטיב בעיני הדבר", מדוע משה רבנו מוכיח אותם על כך?

רש"י מסביר שמשה רבנו אמנם הסכים בפיו שישלחו מרגלים, אבל לא הסכים לךר בלבו, מפני שידע שזה לא היה טוב בעיני ה', ומה שהסכים בפיו היה למעשה כדי שלא ישלחו מרגלים בפעל.

רש"י מביא משל, לראובן שרוצה למרד לשמעון חמוה. שמעון שואל: "ראובן, אם אתה כל כך בטוח שהחמור טוב וזקק - אתה מסכים שנקח אותו לבדיקה בחרים ובנבעות, כך אבדק שהוא יכול לשאת משאות כבדים ולא לפלל?" ענה לו ראובן: "בשמחה, קח את החמור ותבדק".

באמת ראובן הסכים בפיו ששמעון יבדק את החמור, אך הוא חושב שבנדאי שמעון יסמר על כך שאם ראובן מוכן שיבדקו את החמור, סימן שזה באמת חמור טוב וזקק, ולא יקח אותו לבדיקה בפעל. ואם שמעון יקח את החמור לבדיקה בכל זאת, סימן הוא שאינו מאמין לראובן.

כך משה רבנו ענה לעם ישראל כשהם בקשו לבדק את הארץ. משה רבנו האמין כל כך בארץ הקדושה, ולכן אמר בבטחה: תלכו ותבדקו את הארץ, אך באמת משה חשב שהם לא ילכו כי הם יאמינו לו שהיא ארץ טובה, אך הם בכל זאת רצו ללכת לבדק, ולא חזרו בהם.

חז"ל מסבירים את הסתירה בין פרשתנו לפרשת דברים, שבאמת עם ישראל הם שבקשו לשלח מרגלים, ולא האמינו בהבטחתו ה', ואחרי כן משה אכן קבל את בקשתם וה' הסכים לכה. הבקשה לא נזכרה בפרשתנו אלא רק בפרשת דברים, ובפרשתנו נמצאת רק תשובתו של ה' למשה.

פרוש זה מדיק גם בלשון של צווי ה', שכתוב: "שלח לך אנשים". למה כתוב "לך"? היה צריך לכתוב: "שלח אנשים לתור את הארץ".

אלא מסביר רש"י: "לך" - לדעתך, אם תרצה - תשלח, אני לא צויתי אותם לכה, אני כבר אמרתי להם שהיא ארץ טובה, ועכשו כשאני מואמינים - אעמיד אותם בנסיון שיוכלו לטעות בו, שבו יתברר אם הם סומכים ומאמינים בי או לא.

מטרת שליחת המרגלים

לשם מה בקשו עם ישראל לשלח מרגלים?

תכלית שליחת המרגלים הייתה משום שהם רצו לבדק האם הארץ טובה או לא, וזה היה חטאם, שהרי הקב"ה כבר אמר להם שהיא טובה והם לא האמינו.

הרחבה: הרמב"ן מסביר שתכלית השליחה הייתה לבדק מהיכן נתן לכבש את הארץ, וכיצד עליהם להתכונן למלחמה מול הגוים שהיו בארץ. ולכן לפי פרושו הדבר הוטב בעיני משה, כי אכן זוהי בקשה ראויה, מפני שהם האמינו בדברי ה' ורק רצו לתכנן את המלחמה, כדרך כל עם שרוצה לצאת למלחמה, אך חטאם היה שהם בקשו זאת מעצמם ולא סמכו על ה' ועל משה שניהיגו אותם לבטח.

בחירת המרגלים

אילו אנשים נבחרו לרגל את הארץ, ומדוע?

משה רבנו בחר איש אחד מכל שבט, למעט שבט לוי שלא נשלח מרגל מטעמו פיון שאין להם נחלה בארץ. משה בחר אנשים צדיקים וחשובים, מפני שבדרך כלל, דבריו של אדם חשוב ונכבד נשמעים. משה בחר דוקא איש אחד מכל שבט, כדי שקל שבט יהיה נשמע למי שנשלח משבטו.

התורה מפרטת את שמות האנשים שנשלחו מכל שבט.

נציג בקצרה את מה שמוכר במדרש על שמות המרגלים:

שבת	המרגל	מדוע נקרא כך?
ראובן	שמוע בן זכור	על שם שלא שמע לדברי הקוים.
שמעון	שפט בן חורי	על שם שלא שפט את יצרו, ודבר רעה על ה', לכה נעשה בן חורין מן הארץ שלא נכנס לשם.
יהודה	כלב בן יפנה	על שם שבדברים שהיו על לבבו השיב למשה, ולא פדברים אשר היו על לב המרגלים. וכן שפנה מעצת המרגלים.
יששכר	יגאל בן יוסף	על שם שאמר ארץ ישראל מאגלת היא, לפיכה לא נכנס לשם. וכן על שהוציא דבה על הארץ, לכה נאסף בלא עתו.
אפרים	הושע בן נון	על שם שהיה מבין ולא נתפס בעצת המרגלים, וכן שה' הושיעו מעצת מרגלים בזכות שלמד בינה ממושה.
בנמין	פלטי בן רפוא	על שם שפלט מעשיו הטובים שהיו בנדו ונעשה רפוי מן המצוות. וכן שפלט דברי ה' ושרפה די ישראל.

שָׁבֵט	הַמְרָגֵל	מִדּוּעַ נִקְרָא כֵּן?
זבולון	גדיאל בן סודי	על שם שאמר דברים קשים כגידים על ה' ויצא ממנו סוד.
מנשה	גדי בן סוסי	על שם שחתך דברי המקום והעלה סוסיא [דפי] בארץ, שאמר 'ארץ אוקלת יושביה', וכן שנמשך כגדי ורץ כסוס לרעתו.
דן	עמיאל בן גמלי	על שם שהעיים (החליש) כוחו של ה', שאמר "כי חזק הוא ממנו" [מה], ושגמל לו ה' כמאמרו שלא נכנס לארץ.
אשר	סתור בן מיכאל	על שם שסתור כוח המקום, ואמר מי הוא ה'! וכן שסתור ה' מן העולם. וכן שסתור מעשיו של ה', שה' אמר שהארץ טובה והוא הכחיש.
		וכן שעשה כביכול את הקב"ה מן (חלש) כאלו ה' אינו יכול לנצח את הגוים שבארץ ישראל חלילה.
נפתלי	נחבי בן פסטי	על שם שהחביא האמת ופסה האמונה ממנו.
גד	גאואל בן מכי	על שם שגאה לומר דברים על ה', לפיכך נעשה מן (חלש). וכן כיון שאמר דברים מגאילים.

למה דוקא משה?

כיון שבנגב האדמה יבשה והמקום לא ירוק ופורח, ולכן רצה משה להראות קדם למרגלים את החלקים הפחות משבחים שבארץ ישראל, ואחר כך הם יעברו לאזורים המשבחים, וכך הם יעריכו אותם.

מה בדיוק לבדק ברגול?

יש לבדק את טבע הארץ בגדול העם היושב עליה:

א. "החזק הוא הרפה" - האם הם גבורים או חלשים, שהרי יש ארצות שמגדלות בטבען גבורים ויש ארצות שמגדלות חלשים.

ב. "המעט הוא אמ רב" - האם הם מעטים או רבים, שהרי יש ארצות שמגדלות אכלוסין, כלומר עם רב, ויש ארצות ממעטות אכלוסין.

ביצד נתן לבדק?

מה הסימן שיהיה נתן לבדק האם העם חזק או חלש?

כדי לבדק האם העם הוא "החזק הוא הרפה" יש לבדק אם הם "במחנים אם במבצרים": אם העם יושב בערים ללא חומה - סימן שהם אנשים חזקים, שסומכים על גבורתם ואינם מפחדים מאויבים; ואם הם יושבים בערים מקפות חומה - סימן שהם חלשים ומתגוננים מאויבים.

מה הסימן שיהיה נתן לבדק האם העם מעט או רב?

כדי לבדק "המעט הוא אמ רב" יש לבדק את הארץ: **1. "הטובה היא אם רעה"** - יש לבחון את המעלות הטובות שיש בארץ, כגון: האם היא מברכת במעיינות ותהומות טובים ובריאים.

2. "השמנה היא אם רזה" - יש לבדק גם האם האדמה דשנה ועשירה המפיקה פרות משבחים, או אדמה כחושה ודלה המפיקה פרות קטנים.

3. "היש בה עץ אם אין" - האם יש בה הרבה או מעט עצי פרי.

כלומר, אם הארץ טובה במעיינות ותהומות טובים ובפרות משבחים, הרי שהיא ארץ שמרבה אכלוסין, כי הארץ נותנת להם את התנאים לכך (אכל בריא, מים צלולים, אוויר נקי וכו'), ואם המעיינות לא טובים וכו' הרי שזו ארץ ממעטת אכלוסין.

הרחבה: שימו לב שהתורה כתבה בלשון יחיד: "היש בה עץ?" וברי מה התועלת בעץ אחר. היה צריך להיות כתוב 'עצים'?

אלא רש"י הקדוש דורש על הפסוק "היש בה עץ אם אין" שמשה צוה אותם לבדק גם ענין רוחני - האם יש שם איזה אדם כשר שיגן עליהם בזכותו, כמו העץ שסוכך בענפיו על סביבתו, וכך לא נוכל לכבש את הארץ.

במקרא (בבא בתרא טו) אמרו חז"ל שהקנה שייבדקו האם איוב, שחז"ל אמרו עליו 'אין צדיק באמות העולם יותר מאיוב', עדן חי וקיים, ששנותיו היו ארכות כעץ והגן על דורו כעץ. אולם כשחזרו אמר כלב: "סר צלם מעליהם" - הקנה שאיוב כבר אינו בחיים.

משה גם צוה עליהם להתחזק, למרות הסכנה שבדרך, ולהביא מפורות הארץ, כדי שכל עם ישראל יראה בטוב הארץ ופרותיה.

למה כתוב שצריך להתחזק?

פי התקופה באותו זמן הייתה "ימי בכורי ענבים", ימי ראשית הבשלת הענבים. באותה תקופה שומרי הכרמים נמצאים בכרם, כדי לשמור שלא יגנבו את הפרות, ולכן משה רבנו מחזק אותם ואומר להם שלא יפחדו מהם (חזקוני).

מסע המרגלים בארץ ישראל

המרגלים התחילו את מסעם כמו שצוה משה: הם הלכו בנגב, בגבול הדרומי של הארץ, ממזרח למערב, עד שהגיעו לימ, ואז עלו לארץ שפת הים צפונה עד לבוא חמת שהיא עיר לחוף הים בצפון הארץ.

"וייעלו בנגב ויבא עד חברון" - למה התורה התחילה בלשון רבים - "וייעלו" והמשכה בלשון יחיד - "ויבא"?

מפני שרק כלב בן יפנה בא לחברון.

מי נמצא בחברון?

רמז: במערת המכפלה... נכון! אברהם, יצחק ויעקב קבורים בחברון. כלב עזב את קבוצת המרגלים והלך לבדו להתפלל לה' שייציל אותו מעצת המרגלים ולא יגרו אחריהם, בזכות תפלתו של כלב בחברון ורצונו להשאיר נאמן לקב"ה, הוא זכה וקבל את חברון לנחלה פאשור חלקו את הארץ לשבטים.

בחברון היו גם שלושה ענקים: "אחימן, ששי ותלמי", חז"ל (סוטה לד:) מסבירים מדוע נקראו בשמות אלו,

אחימן - שהיה המיזן שבאחים, כלומר הגבור מכלם. וכן הסבירו "אחי-מן" - שלא היה בעולם אחר (מישהו דומה) לו בגבורה.

ששי - שהיה בריא כמו שיש, וכן שהיה משים את הארץ בשחיתות בפסיעותיו, כלומר מרב

שנוי השם ליהושע

כאמור גם יהושע בן נון, משרת משה, נבחר ליצג את שבט אפרים. שמו הקודם היה 'יהושע', אך משה רבנו הוסיף לו את האות י', וכך הוא הפך ל'יהושע'.

מדוע נוספה אות ליהושע?

הסבה לשנוי השם היא שמושה הבין כבר אז שהמרגלים עלולים לחטא, ובהוספת האות מברך משה רבנו את תלמידו הנאמן: יהוה יושיעך מעצת המרגלים.

מדוע התפלל משה רק על יהושע?

יש שהסבירו בגלל שיהושע היה תלמידו, וגנאי הוא לרבו אם תלמידו אינו מתנהג כראוי, שמא יאמרו אנשים שלמד מעשי גנאי אלו מרבו.

הוראות משה לרגול

משה רבנו הדרוך את המרגלים להתחיל את מסעם בארץ מהנהג.

כלם שתקו. כי הם חשבו שהוא ידבר בגנות משה, אך במקום זאת המשיך כלב ואמר: "אם משה רבנו מבטיח לנו משהו אנחנו יכולים לסמוך עליו בעינים עצומות! הרי הקב"ה שלח אותו להוציא אותנו ממצרים ולקדע לנו את הים ולהוריד לנו מן מהשמים בזכותו!"

לכן דעו שאם משה רבנו אומר לנו להכנס לארץ ישראל לא תהיה לנו שום בעיה להכנס לשם, אפלו אם ארץ ישראל היתה נמצאת בשמים ומשה היה אומר לנו להכין סלמות - היינו מצליחים להגיע לשם!"

נוכחנו לראות שה' שולט בארץ (כיום ובשמים) ובאוויר (בשמיים), לכן אפלו אם ארץ ישראל תהיה בשמים נוכל לעלות דרך האוויר לשמים ולכבוש אותה, קל וחומר שהיא פאן בארץ - ודאי ש"עלה ועלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה".

אך שאר המרגלים לא הסכימו עם כלב, וכיון שהם ראו שכלב חזק ועודד את העם הם חזרו ואמרו: "לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו".

"ממנו" רש"י מפרש לנו שהם טענו שכל יכול העם חזק מהקב"ה חס ושלום.

כשראו המרגלים שחלק מבני ישראל התחזקו מיהושע וכלב והאמינו שיצליחו להנצח ולחלקם היו בספק והתלבטו למי להאמין, הסתלקו המרגלים מלפני משה והלכו לאהליהם, אספו שם רק את בני ישראל והחלו להוציא דבה על הארץ.

וכך הם אמרו: הארץ שעברנו בה לרגל אותה היא ארץ שהורגת את יושביה. בכל מקום שעברנו ראינו שעשו לנייות, ולכן אנשים רגילים כמונו לא יכולים לשרוד בה.

מדוע ה' גרם שיהיו הרבה לנייות?

הם לא ידעו שהקב"ה עשה זאת בכונה לטובתם, כדי שהעם שיושבים שם יהיו טרודים באבלם וכך לא ישימו לב למרגלים, אך פיון שהם חפשו להוציא על הארץ דבה רעה הם פרשו זאת כאלו זו ארץ שכל הזמן מתים בה.

הרחבה: חז"ל מספרים שגם איוב מת באותם ימים, וכיון שהיה אדם חשוב בני עליו בכל העירות בארץ פגעו.

עוד אמרו המרגלים וספרו שיש שם אנשי מדות - הכונה לאנשים גבוהים ורחבים מאוד, והוסיפו: "ושם ראינו את הנפילים - בני ענק מן הנפילים ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם".

הרחבה: רש"י אמר שהנפילים' המופיעים בספוק בפעם השנייה הפונה לבני שמחזאי ועזאל שנפלו מן השמים בימי דור אנוש.

מספר בפורש שכאשר חטאו בני האדם

ענש להתעכב שנה במדבר, ולכן הקב"ה עשה להם ברחמי הרבים קפיצת הדרך ובכך קצר להם את הדרך כדי למוטט בענשם.

המרגלים חזרו למושה ולאחרן ולכל ישראל, וענו ואמרו למושה ולאחרן בנוכחות כל העם את תשובתם על ארץ ישראל. הם הראו למושה, לאחרן ולעם את פרות הארץ, כדי להוכיח להם שכמו שפרה משנה בגדלו כך אנשיה משנים וענקים.

פיצד הציגו המרגלים את דבריהם?

המרגלים פתחו בדברי שבח קצרים כדי שיאמינו להם להמשיך הדברים, וכן הציגו את הפרות ואמרו:

"וויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש הוא וזה פריה".

אבל, דעו לכם שאין סמוי שנצליח לנצח אותם כיון ש:

א. העם שיושב שם חזק ואמין.

ב. הערים שם בצורות - חזקות מאוד ומוגנות בחומה.

הרחבה: למרות שלמדנו שמושה נתן להם סימן שעיר המקפת חומה הרי זה מראה על חלשה, כאן באו המרגלים ואמרו למושה שהסימן שמסר להם אינו נכון, וכאן מדבר על עם חזק מאוד - ובכל זאת הם יושבים מקפים בחומה חזקה.

ג. ראינו שם את בני הענקים - וימי יכול להלחם מולם?!

ד. אתם זוכרים את עמלק ואת הצרות שהוא עשה לנו ממש לא מזמן, כשיצאנו ממצרים? אז דעו שאותו עמלק נמצא בארץ הנגב - ואנחנו הולכים לפגוש אותם ממש בהתחלה מצד דרום (עמלק ישב מחוץ לארץ ישראל ולא היה משבעת העמים שישבו בארץ).

החתי, הניבסי והאמורי יושבים בכל רכס ההרים החוצה את הארץ מצפון לדרום.

והכנעני יושב על הים ועל יד הירדן, כלומה בשפולי הים מצד מערב לארץ חוף הים, ומצד מזרח לארץ נהר הירדן.

למסקנה, אין סמוי שנוכל להכנס לשם...

כששמעו בני ישראל את תשובת המרגלים הם התחילו לצעק על משה רבנו עד שכלב השתיק אותם.

פיצד הצליח כלב למשך את העם שיקשיבו לו?

לאחר שכלב שמע את דברי המרגלים, הוא לא היה מוכן להסכים עמם, אבל הוא ידע שאם יתחיל ישר לדבר נגדם אף אחד לא יקשיב לו. לכן הוא קדם כל משך אליו את תשובת הלב של העם ואמר: "וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרים?"

שהיה גדול וחזק, בכל פסיעה שלו בארץ היה יוצר גמה באדמה, וכן יש שהסבירו שהיו לו שש אצבעות בכל יד ורגל.

תלמי - שכאשר היה הולך היה עושה תלמים (חריצים) באדמה.

התורה מספרת לנו שאדמת חברון היא האדמה הפחות משבחת שבארץ ישראל, ובכל זאת היא טובה פי שבע מצעון מצרים - האדמה הכי משבחת של מצרים! (שעליה נאמר 'כגון ח' בארץ מצרים') מכאן אנו יכולים להבין כמה ארץ ישראל משבחת.

כשהגיעו לנחל אשכול, לקחו המרגלים זמורה עם אשכול ענבים, רמון ותאנה.

הפרות של ארץ ישראל היו יפים וגדולים כל כך עד שאת אשכול הענבים היו צריכים להרים שמונה אנשים!

מרגל נוסף הרים רמון ועוד אחד הרים תאנה, ובסוף הפל עשרה מרגלים הרימו פרות. כלב ויהושע לא השתתפו בנשיאת הפרות מפני שידעו שמטרת המרגלים בהבאת הפרות היתה לא טובה, ושהם תכננו להציג את ארץ ישראל באור שלילי, כפי שנגאה בהמישה.

למה קראו למקום 'נחל אשכול'?

המפרשים אומרים שהמרגלים קראו למקום 'נחל אשכול' בגלל שהאשכול שהם סחבו משם היה משבח כל כך עד שהיה נוסף ממנו יין ונעשה כמין נחל של יין.

חזרת המרגלים

בתאריך ח' באב חזרו המרגלים למדבר פארן, למקום ששמו 'קדש ברנע', לאחר ארבעים יום.

איו יתכן שלקח למרגלים 40 יום, והרי היה צריך לקחת להם 160 יום?

רש"י שואל איו יתכן שבארבעים יום הספיקו המרגלים לרגל את כל הארץ? הרי גדלה של ארץ ישראל הוא 400 פרסה על 400 פרסה, ומהלך אדם מקצוע לכל יום הוא 10 פרסאות, ואם פן יוצא מכאן שזמן ההליכה ממזרח למערב (400 פרסה) הוא בסך הכל 40 יום, וזמן ההליכה מדרום לצפון (400 פרסה) הוא בסך הכל 40 יום, כלומר ביחד 80 יום.

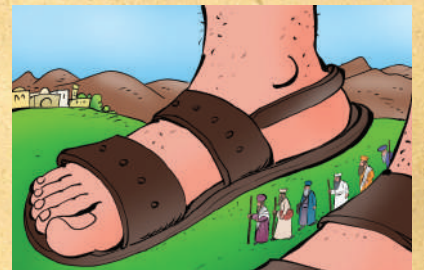
וכיון שהמרגלים הלכו לארצה ולרחבה של ארץ ישראל צריך היה לקחת להם זמן של 80 יום בהליכה 80- יום בחזרה?

אלא שהקב"ה ידע שהם יחטאו, וענשם יהיה במדה כנגד מדה "יום לשנה יום לשנה", כלומה על כל יום רגול הם יקבלו

עמדו שני מלאכים, שמוחזאי ונזאל, וקסרו על בני האדם. אמר להם הקב"ה: אלו הנה לכם יצר הרע - הייתם קשים מבני האדם. אמרו לו תן לנו רשות ונדור עם הבריות ותראה איך נקדש את שמך. אמר להם רדו. מיד קלקלו ולא יכלו לכבש יצרם. הבנים שלהם נקראו נפילים, שפל הוואה אותם - אימה נפלת עליו מרב גדלם.

המרגלים תארו עצמם ביחס אליהם כ'חגבים' מול אדם, וכן המרגלים אמרו שהם שמעו אותם אומרים אחד לשני: יש לנו בפרם נמלים בצורת אנשים.

בכיה של חנם - בכיה לדורות

באותו הלילה, שהיה ליל תשעה באב, כל חשויי העדה והסנהדרין בכו, ובעקבותיהם בכו גם שאר העם.

בני ישראל דברו ביניהם באהלים בעקבות דברי המרגלים, והתחילו להתלונן על משה ואהרן ועל ה': "למה ה' הוציא אותנו ממצרים? בשביל להביא אותנו לארץ כזו, לפל בחרב אנתנו וילדינו? הנה הנה עדיף כבר למות במדבר או לחזור למצרים. חלק מהם התחילו לכפר בקב"ה. הם אמרו איש לחברו: "אולי נבחר לנו איזו עבודה זרה שתנהיג אותנו ונשוב למצרים..."

כששמעו משה ואהרן את תלונות העדה הם נפלו על פניהם, והושע בן נון וכלב בן יפנה, שהיו גם הם בארץ ישראל, קרעו בגדיהם, עמדו וזעקו אל כל עדת בני ישראל: "דעו לכם שהארץ שהיינו בה היא טובה מאד מאד! הקב"ה הוא כל יכול ואם הוא ירצה - הוא יתן לנו אותה בלי שום בעיה! אנתנו מבקשים מקם, אל תמרדו בה! חסר האמונה שהקב"ה יכול להכניס אותנו לארץ הוא בעצם מרדה בקב"ה."

מיצד הגיב העם לדבריהם?

העם לא הקשיב ליהושע וכלב ואף התכוננו לרגם אותם באבנים, אך לפתע נראה כבוד ה' באהל מועד לעיני כל בני ישראל.

משה מתפלל על עם ישראל

הקב"ה פנה אל משה בצער ואמר לו: עד מתי יכעיסו אותי העם הזה! הרי עשיתי להם כל כך הרבה אותות ביציאת מצרים ובמדבר, והם אמורים כבר להאמין בי ולסמוך עלי שאקיים את ההבטחה שהבטחתי להכניס אותם לארץ הטובה ויששום דבר לא ימנע ממני לקיים את הבטחתי.

הקב"ה הציע למשה להרג את כל עם ישראל בדבר ולהשאיר בחיים רק אותו, וממנו יקום עם חדש שיכנס לארץ ישראל.

מה אתם אומרים, משה הסכים?

משה רבנו, המנהיג המסור והנאמן, התפלל לה' ואמר לו: אם תעשה כן - יהיה זה חלול השם גדול.

כי אם מצרים ישמעו שהרגת אותם למרות שהעלית אותם מגבורה ובכוח - הם לא ידעו שהרגת אותם בגלל שהכעיסו אותה, אלא בגלל יושבי ארץ כנען.

ולמה יאמרו כן?

כי הם ראו עד כמה אתה אוהב את העם, מפני ששמעו שאתה שוכן בתוכם באהבה, והתגלית אליהם לעיני כל העמים, ונענך מגן עליהם מלמעלה משרב וממטה ואתה הולך לפניהם בעמוד ענן לישר להם את ההרים והגבעות, ואתה מאיר להם את הדרך בלילה בעמוד אש. ואם תהרגם בבת אחת, גידו המצרים, וכן עמים אחרים שפחדו מעם ישראל, שה' יכול להלחם רק נגד מלך אחד (פריעה), אך אינו יכול לנצח את יושבי הארץ, שלושים ואחד מלכים שהם גבורים גדולים, ולכן הרגת את עם ישראל במדבר כדי שלא יסבלו.

בנוסף, משה רבנו מבקש מה' שיגדל ויגבר כח מדת הרחמים על מדת הדין, ו"תתרחצו לעשות לנו כפי שדברת אלי לאחר מעשה העגל שגלית לי את מדותיך".

ומהן המדות שמשנה רבנו מזכיר?

משה רבנו מזכיר שש מדות של רחמים:

1. "ה" - מדת רחמים.
 2. "ארף אפנים" - הקב"ה אינו מעניש מייד את הרשעים אלא מחכה להם כדי שאולי יחזרו בתשובה.
 3. "ורב חסד" - הקב"ה מרבה לעשות חסד עם אלו שאין להם הרבה זכויות.
 4. "נשא עון" - הקב"ה סולח לאדם שעושה עבירות במזיד.
 5. "ופשע" - הקב"ה סולח אף לאדם שעושה עבירות כדי להכעיס את ה' (למורד בו).
 6. "ונקה" - הקב"ה סולח ומוחק את החטא לאלו שחוזרים בתשובה.
- המשיך משה ואמר: אולם הקב"ה "לא ינקה", לא יסלח לאלו שאינם חוזרים בתשובה, אלא הוא "פקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים",

כלומר, אם הבנים והנכדים והזנינים ממשיכים לעשות עבירות כמו אבותיהם הקב"ה יעניש את הבנים גם על עוונות האבות.

משה סיים את דבריו ובקש שה' יסלח לעוון העם הזה ברב רחמיו כמו שסלח להם עד עכשו.

הקב"ה נענה לתפלתו של משה ואמר: "סלחתי כדברך" - קעת אקבל את מה שבקשת, בגלל חלול השם שיכול להגרם, ולכן לא אהרג את כלם בבת אחת. אבל כל האנשים המבגרים (מגיל 20 ומעלה) שיצאו ממצרים ונמצאים קעת במדבר - לא יכנסו לארץ ישראל, כמו שהם בעצמם אמרו שעדיף למות במדבר. רק ילדיהם, שהם פחדו שיפלו בשבי - הם יכנסו לארץ ישראל.

מי היו היחידים שזכו להכנס לארץ ישראל למרות שהיו מעל גיל 20?

היחידים מכל הדור הזה שיכנסו לארץ ישראל הם קלב ויהושע שנסעו ונאמנים לה' לכל ארך הדרך וכמוכן גם שבט לוי.

הקב"ה גם הבטיח לכלב את חברו כמו שלמדנו.

משה רבנו אומר לעם ישראל, שה' אינו הולך עמכם להצילם בדרך, והואיל והם קרובים לעמלק ולכנען לכן הם בסכנה, ואין מנוס אלא שיפנו מחר לכוון המדבר דרך ים סוף.

כמה שנים נשארו ישראל במדבר בעקבות חטא המרגלים?

הקב"ה גזר על עם ישראל להשאיר 40 שנה נוספות במדבר. במקום להכנס לארץ ישראל תוך כמה ימים, הם יצטרכו להתעכב 40 שנים כנגד 40 הימים שנמשך מסע המרגלים בארץ ישראל.

מה היה ענשם של המרגלים?

המרגלים עצמם מתו במגפה משנה: הלשון של כל אחד השתרבבה עד טבורו, ותולעים יצאו מהלשון ונכנסו לטבורו עד שהם מתו.

חלקם של המרגלים בירשת הארץ עבר ליהושע וכלב.

מדוע המרגלים נענשו דוקא בענש זה?

ענש זה הוא מדה כנגד מדה - כמו שהלשון שלהם הוציאה דבת הארץ רעה כן הלשון שלהם יצאה יותר מדי וגרמה למותם.

בנוסף לכה, הקב"ה אמר: אתם (ישראל) בכיתם בכיה של חנם, ואני קובע לכם בכיה לדורות. ואכן בתאריך זה, תשעה באב, אנו בוכים כל שנה על חרבן בתי המקדש.

המעפילים

כשבני ישראל שמעו ממשה רבנו שלא יזכו להכנס לארץ ישראל, הם התאבלו מאוד על הגזרה.

מי הם המעפילים?

היו כמה אנשים שהשכימו בבקר והחליטו שהם עולים לארץ ישראל, נלחמים באויבים וכובשים את הארץ. הם האמינו באמונה שלמה שה' אתם והתכוננו למסור את נפשם על ארץ ישראל. הם חשבו שכן הם יתקנו את חטא המרגלים.

משה רבנו הזהיר אותם שמעשה זה הוא נגד רצון ה'. ה' אינו רוצה שעם ישראל יעלו לארץ עכשו. הוא לא יעזר להם ולכן הם לא יצליחו להכנס לארץ ישראל. משה גם הזהיר אותם שהעמלקי והכנעני היושבים בהר לא יתנו להם להכנס, ילחמו בהם ויכפו אותם בהרב.

אף הם לא הקשיבו למשה והחליטו לצאת לדבר למרות שמשה רבנו וגם ארון הברית נשארו במחנה. כמו שמשה רבנו הזהיר אותם, ה' לא עזר להם במלחמה וקר העמלקי והכנעני הכו בהם מכה אחר מכה.

בכך תמה פרשת המרגלים.

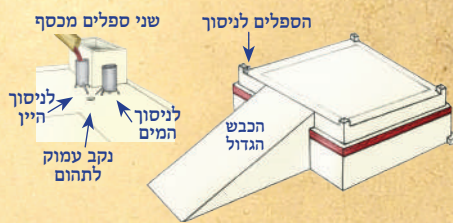
מנחת נסכים

הקב"ה רצה לחזק את לבם של ישראל ולעודדם, לאחר שלבם קאב על הגזרה שנגזרה עליהם לאחר חטא המרגלים - שלא יכנסו לארץ וכלם ימותו במדבר. אנשי דור המדבר לא התאבלו רק על שהם עצמם לא יזכו להכנס לארץ, אלא אף דאגו שמא גם בניהם ימותו במדבר (אולי בגלל עבדות אחרות שיעשו חס ושלום).

והנה כאן צוה אותם ה' יתברך על מצות חלה, שהיא מצוה התלויה בארץ, וקר הבינו שבניהם פן יזכו להכנס לארץ ולקיים בה את מצוותיה.

מה הקב"ה מצוה להביא עם כל קרבן עולה או שלמים שמקריבים?

ה' צוה את משה שעם כל קרבן עולה או שלמים ישנו חיוב להביא גם 'נסכים' - בין אם זה קרבן צבור ובין אם זה קרבן יחיד, בין אם הקרבן בא בחובה או אם זה היה נדר או נדבה.

מהם 'נסכים'?

'נסכים' הוא שם כולל לשני קרבנות: 'מנחת נסכים' ו'נסוף היין'.

'מנחת נסכים' היא קרבן 'מנחה' מסלת חטים ושמון וזית. את הסלת והשמון מערבבים יחד בקערה, והפחן מולח ומקטיר הכל קליל באש.

מצות 'נסוף היין'

הכהן מעלה את היין לגג המזבח, שופך אותו בספל שליד קרן המזבח, והיין מחלחל ויורד דרך נקב שבמזבח עד לתהום.

כמויות הסלת, השמן והיין לנסכים משתנות לפי סוג הבהמה שהקרבה.

אם הביא - לעולה או לשלמים - בהמה ממין ה'צאן' (כבשים ועזים) מביא כמותו מסוימת; אם הביא 'איל' מביא כמות שונה; ואם הביא בהמה ממין ה'בקר' מביא כמות שונה.

מהם שלשת סוגי מנחת נסכים?

התורה מפרטת שלושה סוגי מנחות נסכים התלויים בסוג הבהמה שמביא, לפי טבלה זו:

סוג הבהמה	סלת	שמן זית	יין לנסוף
1. עזים 2. כבשים (בני שנה)	עשרון אחד	רבע ההין = 3 לג	רבע ההין = 3 לג
איל (בן שנה וחודש ומעלה)	שני עשרונים	שליש ההין = 4 לג	שליש ההין = 4 לג
בקר (פר עגל וכו')	שלושה עשרונים	חצי ההין = 6 לג	חצי ההין = 6 לג

התורה מדגישה שכמויות אלו הן לכל בהמה בנפרד, ולכן אם אדם מביא מספר בהמות לקרבן יש להביא מנחות נסכים כמספר הבהמות.

התורה מוסיפה ומדגישה שהמזונה הזו היא לדורות בכל זמן, ומצוים בה גם גרי הצדק שמצטרפים לעם ישראל.

מצות הפרשת חלה

ה' צוה את משה רבנו ללמד את בני ישראל את מצות הפרשת חלה.

מיד כשבני ישראל יבואו לארץ ישראל, כאשר יאכלו מהלחם של הארץ הם מצוים להרים ממנו תרומה לה', ולתת אותה לכהנים המקדישים את חיייהם לעבודת ה'.

מאיזו כמות של בצק שמכינים חיבים להפריש חלה?

"ראשית עריסותיכם" - כמו הבצק שאתם רגילים ללוש במדבר מהמן שהייתם מלקטים ואחר כך טוחנים ברחיים.

וכמה היתה מדתה?

"עמר לגלגלת" - כמות משערת של קילו וחצי.

אמנם מהתורה אין שעור להפרשה זו, אבל חכמים נתנו שעור מדרבנן: כשבעל הבית אופה בביתו יתן 1/24, ונחתום האופה ללקוחות יתן 1/48.

חטא עבודה זרה בשוגג וקרפנו

התורה מפרשת את דינו של מי שעובד עבודה זרה בשוגג.

מדוע ענין זה מזכיר דוקא כאן?

ענין זה מזכיר כאן מפני שעם ישראל כמעט ועבדו עבודה זרה בעקבות המרגלים שאמרו "נתנה ראש ונשובה מצרומה".

כידוע חטא עבודה זרה הוא חמור מאוד, וכל העובר עליו כאלו כפר בכל התורה כלה.

יש כמה מצבים של אדם שעובד עבודה זרה בשוגג.

צבור שעבדו עבודה זרה

יתכן שהסנהדרין באותו הדור יורו הלכה בטעות - למשל שמתר לעבד עבודה זרה מסוימת, או שמתר להשתחוות לפסל בצורה מסוימת, ובסופו של דבר התבררה ההלכה שמעשה זה אסור.

יצא שעם ישראל עבדו עבודה זרה בשוגג על פי הוראת הסנהדרין.

מהי הכפרה במקרה זה?

במקרה כזה כל העם צריכים להקריב ביחד פר אחד לעולה יחד עם מנחת הנסכים שלו, ושעיר אחד לחטאת.

יחיד העובד עבודה זרה

ישנו מצב שונה, כאשר אדם יחיד עובד עבודה זרה בשוגג.

היתכן שיחיד לא ידע שאסור לעבד עבודה זרה?

ישנם מצבים כאלה. למשל, כאשר תינוק נשבה לבין הגויים וגדל ביניהם והשתחוה לפסלים, או אדם שחשב בטעות שדרכם של הגויים היא הנכונה. כאשר אדם כזה שב בתשובה, הוא צריך להקריב שעירת עזים לחטאת.

אבל אדם שעובד עבודה זרה במזיד הוא חוטא חטא חמור, כאלו הוא מגדף את הקב"ה, ולכן ענישו הוא חמור ביותר - כרת.

מעשה המקושש במדבר

כבר בשבת השנייה שעם ישראל שמרו במדבר, היה אדם שחלל את השבת במזיד. הוא קושש (לסט) חתיכות עץ קטנות בשבת.

איזו עברה הוא עשה? ישנו שלוש דעות בחז"ל:

- יש מרביתנו המבארים שהוא העביר את העצים ארבע אמות ברשות הרבים, וכך עבר על אסור ה'וצאה'.

תורתך שעשעי

חידון א'-ב' למתקדמים

התשובה לכל שאלה מסימיות באות המופיעה בראש השורה.

- א** - נקרא כך כיוון שפלט מעשיו הטובים שהיו בידו ונעשה רפוי מן המצוות.
- ב** - משה הורה למרגלים להתחיל את מסעם ממקום זה.
- ג** - הכהן מעלה את היין ל... המזבח ושופך אותו לספל שליד קרן המזבח, והיין מחלחל ויורד דרך הנקב שבמזבח עד לתהום.
- ד** - לפי המדרש, מקושש העצים היה בן חפר משבט מנשה.
- ה** - "וַיֵּרֶד הָעֶמְקַלַּי וַהֲנַעֲנִי הַיָּשֵׁב בְּהָר הַהוּא וַיְכַוֵּם וַיִּפְתּוּם עַד..."
- ו** - "ויאמר ה' אל משה... ועד אנה לא יאמינו בי בכל האתות אשר עשיתי..."
- ז** - "וטפכם אשר אמתם... יהיה והביאתי אתם וידעו את הארץ אשר מאסתם בה..."
- ח** - "ויאמר משה למה זה אתם עברים את פי ה' והוא לא..."
- ט** - "וְאֶשְׂכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד וַיִּשְׂאָהוּ בְּשָׂנִים..."
- י** - מלאך שקטרג על בני האדם. בניו נקראו נפילים, מפני שכל הרואה אותם - אימה נופלת עליו מרוב גודלם.
- כ** - "כי אתה ה' בקרב העם הזה אשר עין בעין נראה אתה ה'... עמד עליהם ובעמד ענו אתה הלך לפניהם יומם ובעמוד אש לילה..."
- ל** - מלאך שקטרג על בני האדם. בניו נקראו נפילים, מפני שכל הרואה אותם - אימה נופלת עליו מרוב גודלם.
- מ** - האנשים שיצאו לכבוש את ארץ ישראל כדי לכפר על חטא המרגלים.
- נ** - מן הענקים שהיו בחברון.
- ס** - "כי עז העם הישב בארץ והערים בצורות גדלת מאד וגם ילדי הענק ראינו שם..." - שינו את שמו בפרשתנו.
- ש** - נקרא כך כיוון שאמרו שארץ ישראל מגואלת היא, ובכך הוציא דיבה על הארץ, ולכן נאספו בלא עיתו.
- א** - "וישבנו מתוך הארץ... ארבעים יום..." - יושב בארץ הנגב.
- ר** - נקרא כך על שם שלא שמע לדברי המקום.
- ש** - על מקושש העצים נאמר: "ויניחו אותו במשקור כי לא... מה יעשה לו..."
- ת** - עיר לחוף הים בצפון הארץ.

חידון א'-ב' למתחילים

התשובה לכל שאלה מתחילה באות המופיעה בראש השורה.

- א** - אין צדיק באומות העולם יותר מ... .
- ב** - המרגלים תיארו את הנפילים ואמרו: "...וְנָהִי... כַּחֲגָבִים וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם..."
- ג** - "למטה יוסף למטה מנשה... בן סוסי..."
- ד** - "למטה... עמיאל בן גמלי..."
- ה** - מצווה בפרשתנו הקשורה ללחם.
- ו** - "כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא..."
- ז** - "למטה... גדיאל בן סודי..."
- ח** - שם נמצאת מערת המכפלה.
- ט** - "ולמה ה' מביא אתנו אל הארץ הזאת לנפל בחרב... הלוא... לנו טוב מצרומה..."
- י** - נשלח לתור את הארץ ולא חטא בחטא המרגלים.
- כ** - נשלח לתור את הארץ ולא חטא בחטא המרגלים.
- ל** - שבט שלא שלח מרגל לתור את הארץ.
- מ** - משה התפלל לה' לאחר חטא המרגלים: "יכלת ה' להביא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע להם וישחטם במדבר..."
- נ** - ממקום זה לקחו המרגלים אשכול ענבים, רימון ותאנה.
- ס** - "ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם... צלם מעליהם וה' אתנו..."
- ע** - התקופה שבה יצאו המרגלים למסעם: "והימים ימי בפורי..."
- פ** - "ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש הוא וזה..."
- א** - האדמה הכי משובחת במצרים.
- א** - ממקום זה שלח משה את המרגלים. (רמז: מקום במדבר פארו)
- ר** - "ועבדי ללב עקב היתה... אחרת עמו וימלא אחריו והביאתיו אל הארץ..."
- ש** - מן הענקים שהיו בחברון.
- ת** - מן הענקים שהיו בחברון.

עֵשְׂרֵת אֲבָרֹת לְעֹלָם וְעֹלָם
אֲבָרֹת לְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם
אֲבָרֹת לְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם
אֲבָרֹת לְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם
אֲבָרֹת לְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם
אֲבָרֹת לְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם
אֲבָרֹת לְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם
אֲבָרֹת לְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם
אֲבָרֹת לְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם
אֲבָרֹת לְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם

עֵשְׂרֵת אֲבָרֹת לְעֹלָם וְעֹלָם
אֲבָרֹת לְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם
אֲבָרֹת לְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם
אֲבָרֹת לְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם
אֲבָרֹת לְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם
אֲבָרֹת לְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם
אֲבָרֹת לְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם
אֲבָרֹת לְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם
אֲבָרֹת לְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם
אֲבָרֹת לְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם

2. יש המבארים שהוא תלש את העצים מן האדמה, וכך עבר על אסור 'תולש' (קוצר).

3. ויש המבארים שהוא אסף את כל העצים לערמה אחת, וכך עבר על אסור 'מעמר'.

למרות שהתרו במקושש ואמרו לו שהיום שבת, שאסור לקושש ושהענש על כך הוא מיתה, הוא לא הקשיב להם והמשיך לחלל את השבת.

העם הביאו אותו לפני משה ואהרן וכל העדה, והם הניחו אותו במשקור (בית סהה) מכיון שלא ידעו באיזו מיתה יש להענישו.

מהו הענש שקבל המקושש?

ה' אמר למשה שענישו הוא בסקילה, ואכן כל העדה הוציאו אותו מחוץ למחנה ורגמו אותו באבנים.

למה נסמכה פרשת המקושש לדין עובד עבודה זרה?

הרבה: המדרש אומר שמעשה המקושש היה אחר מעשה המרגלים. עם ישראל אמרו: מכיון שאיננו נכנסים לארץ ישראל - אנו פטורים מן המצוות. עמד המקושש, שהיה צלפחד בן חפר משבט יוסף, וחלל את השבת לשם שמים, כדי שהוא יתרג, וכך כל ישראל למדו שהם מתייבים בכל המצוות למרות שאינם נכנסים לארץ.

פרשת ציצית

איך יודעים שמישהו חילל את חיל בצבא של המלך?

הוא לובש מדים! כלנו חילים בצבא ה' וגם לנו יש מדים מיוחדים מאוד - הציצית.

ה' אמר למשה שיאמר לבני ישראל שיעשו פותילים בקצות בגדיהם, שלושה חוטים כפולים בצבע לבן, וחוט אחד כפול של תכלת.

חוטי הלבן והתכלת יהיו ביחד למצות ציצית, וכאשר יראו אותם יזכרו את כל מצוות ה', מפני שהמלה ציצית היא בגימטריה שש מאות, ועוד שמונה חוטים, ועוד חמשה קשרים, הרי תרי"ג מצוות.

הציצית מזכירה לנו שאנחנו חילים של ה', וכקאלה אנחנו צריכים לשמור על הלב והענינים שלנו ולא לשפח את ה' בשום פנים ואופן. הלב והענינים הם כמו ה"מרגלים" של הגוף, הם מאפשרים לנו לראות ולהרגיש מה קורה בחוץ. כשאנו רואים את הציצית אנו נזכרים שעלינו להקפיד לראות רק את הטוב שה' ברא ולא להבין רק את הטוב ואת מה שה' אוהב.

הקב"ה מזכיר לנו שהוא הוציא אותנו מארץ מצרים כדי שנהיה העבדים שלו, וכמוכן שזהו כבוד מאוד גדול להיות עבדים של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

שבת שלום ומבורך!